

RISCURI ȘI AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII CONTEMPORANE

Florin Iftode¹

Introducere

La început de mileniu, lumea a intrat într-un nou ciclu de evoluție, marcat de coexistența și confruntarea unor tendințe pozitive marcante cu altele care generează riscuri și amenințări. Ordinea mondială veche, ce se baza pe logica bipolară – era definită de dusmanie precum și de capacitate de anihilare reciprocă a unor state și blocuri politico-militare – dar aceasta a dispărut, iar trecerea postbipolară s-a sfârșit, în acest timp germeii construcției unei arhitecturi globale noi de securitate ocupând un loc determinant în cadrul preocupărilor comunității internaționale.

La nivel mondial, lumea persista să rămână puternic angrenată în starea de conflict. Nucleele conflictelor operează atât în domeniul accesului la resurse, la mecanismele de distribuție a acestora cât la piețele de desfacere, cât și în cel al diferențelor identitare de natură civică, etnică, religioasă, culturală sau ideologică. Iminența unui conflict militar de o mare avengura este redusă, în timp ce conflictele regionale și cele interne pot fi mai întâlnite, iar consecințele lor – directe sau cumulate – tind să devină din ce în ce mai dificil de controlat².

Mediul de securitate internațional se află într-o continuă tranziție. Unele modificări sunt previzibile și lineare, fie că își au izvorul în dezvoltarea obiectivă a mediului de securitate, fie că sunt efectul unor strategii și programe. Altele au însușiri neașteptate, de discontinuitate esențială, seismice și sunt acompaniate de o doză de incertitudine semnificativă ca natură, amploare și durată.

Înmulțirea noilor riscuri și amenințări intensifică aspectele de incertitudine și insecuritate ale mediului global, astfel că, în viziunea următorilor 10-15 ani, ordinea mondială va arăta diferit, ținând cont de faptul că noua dinamică a relațiilor internaționale avantajează încercările comunității euroatlantice care țintește construcția unui nou echilibru internațional, capabilă să asigure extinderea și consolidarea libertății și democrației.

Mediul de securitate este definit, mai ales, de următoarele tendințe esențiale: grabirea și intensificarea proceselor de globalizare și de reintegrare regională, în același timp cu persistența unor acțiuni având ca finalitate:

---

¹ Conferențiar universitar doctor.

² Callaghan, Jean (2011). *Securitatea internațională și forțele armate*. București: Editura Tritonic.

- Fragmentarea statală;
- Orientarea echilibrată a eforturilor consacrate fragmentării unei noi arhitecturi de securitate, stabile și predictibile, acompaniate de intensificarea tendințelor anarhice în unele regiuni;
- Improprietărea eforturilor statelor ce au ca țintă prezervarea influenței lor în dinamica relațiilor internaționale, în paralel cu multiplicarea formelor și creșterea ponderii intervenției actorilor nestatali în dinamica relațiilor internaționale ¹.

În această lume complexă, dinamică și conflictuală, confruntarea principală are loc între valori, credințe și percepții fundamentale diferite, între democrație și totalitarism, și este determinată de agresiunea majoră a terorismului internațional, de sorginte extremist-religioasă, structurat în rețele transnaționale, împotriva statelor democratice și a forțelor politice raționale din statele angajate în procesul democratizării. Obiectivele majore ce conduc dezvoltarea mondială în epoca postbipolară dau naștere la noi riscuri și provocări la adresa valorilor și intereselor naționale și comune, creează îngrijorări justificate, dar oferă și reale oportunități.

Globalizarea este fenomenul principal care influențează mediul de securitate contemporan, atât în ceea ce privește nașterea noilor riscuri și amenințări, cât și apariția variatelor oportunități. În acest mediu, nici o națiune nu se poate retrage sau rămâne neutră, nici un stat nu este ferit și nici unul nu trebuie să rămână pe dinafară proceselor globale. Securitatea internațională accede tot mai mult să-și demonstreze caracterul indivizibil, iar comunitatea internațională este tot mai conștientă de responsabilitățile ce îi revin ².

În linii generale, globalizarea reliefează o șansă reală de dezvoltare economică aptă să creeze prosperitate și să ocrotească mediul, dar înscrierea pe această tendință nu este garanție pentru fiecare stat. Ea ține foarte mult de capacitatea statelor de a exploata programatic și eficient astfel de ocazii. În caz contrar, țările care nu corespund acestor criterii riscă să piardă oportunitatea de a beneficia de efectele pozitive ale globalizării.

Dezvoltarea societății omenești actuale corespunde tuturor criteriilor fenomenului globalizării. Globalizarea definește un fenomen pluridimensional cu repercursiuni determinate în domeniile economic, cultural, social și de securitate.

În cadrul acestei configurații a scenei mondiale, zone întregi sunt lovite de stări de tensiune, labilitate și conflict, de sărăcie și frustrare care dau naștere sau favorizează proliferarea noilor riscuri și amenințări. Dintre toate acestea, unele pot avea un efect impregnant asupra securității României. Privitor la o regiune, în Europa centrală, de est și de sud-est, stăruiesc sau sporesc în intensitate diferite stări de tensiune și situații conflictuale

¹ Buzan, Barry; Wæver, Ole; Wilde Jaap de (2010). *Securitatea, un nou cadru de analiză*. Cluj: Editura CA Publishing.

² *** (2012). *Dictionar de securitate internațională*. Editura CA Publishing.

determinate de vechi dispute de natură etnică sau religioasă, teritoriale sau separatiste ori de contestare a frontierelor existente, precum și de criminalitatea transfrontalieră ¹.

Eliminarea comunismului ca sistem politic și instituirea democrației, expansiunea N.A.T.O. și a Uniunii Europene, aflorimentul frontierelor, accentuarea fluxurilor de persoane, servicii și capital, mărfuri, dar și evoluția tehnologică au favorizat racordarea noilor democrații la zona de prosperitate și securitate euroatlantică.

Pentru România, aceste manifestări, consolidate cu conjunctura sa geopolitică, se constituie în oportunități strategice importante. ²

Acestea sunt amplificate de următoarele elemente:

- integrarea în spațiul economic, politic, cultural, de justiție și de securitate al Uniunii Europene;
- proveniența la Alianța Nord-Atlantică;
- gradul ridicat de interoperabilitate a instituțiilor de securitate și apărare ale României cu structurile identice din statele membre ale Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene.
- parteneriatul strategic cu S.U.A.; intensificarea rolului și a ponderii regiunii Mării Negre în preocupările de securitate și energetice ale Europei.

Pentru N.A.T.O., în perioada actuală, prioritară este preocuparea restructurării Alinației și, mai ales, "reașezarea" raporturilor dintre S.U.A. și partenerii săi occidentali și extinderea spre est, chestiune dorită de fostele state membre ale Tratatului de la Varșovia, state care, în cea mai mare parte a lor, sunt în prezent în N.A.T.O.

Amenințările de natură politică

Mass-media alături de lucrările de specialitate detaliază și uneori analizează sursele de instabilitate de natură politică existente în lume. Nu toate studiile de caz sau comentariile se concretizează în amenințări certe. Dacă slăbiciunile unui sistem de securitate, național sau internațional, sunt reale și concrete, pericolele sunt cu atât mai greu de constatat și definit în contextul politicii internaționale actuale.

Elementul distinctiv dintre amenințările minore care rezidă din mediul competitiv internațional și pericolele la adresa securității naționale se concretizează într-un spectru care se întinde de la obișnuit și rutinar, până la drastic și fără precedent.

Timpul și locul din acest ansamblu în care intră un tip de amenințare, zona elementelor ce afectează securitatea națională este dependentă, de cele mai multe ori, de hotărârea politică și mai puțin de obiectivitatea componentelor constitutive ale amenințării respective.

---

¹ Ungureanu, Radu-Sebastian (2010). *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*. Iași: Editura Polirom.

² Vlăduțescu, Ștefan & Ciupercă Ella Magdalena (2012). *Securitatea națională și manipularea opiniei publice*. București: Editura Didactică și Pedagogică.

Mare parte a amenințărilor politice sunt canalizate către ordinea de drept dintr-un stat sau către statutul unui organism internațional. Aceasta se poate realiza doar prin:

- răsturnarea guvernului sau a organelor de conducere ale unui organism internațional;
- distrugerea structurii politice; suspendarea sau excluderea din structurile de securitate, ș.a.
- injoncțiunile asupra organelor de decizie în favoarea unei anumite politici;

Amenințările la adresa identității naționale necesită tentativele unui stat „mamă” de a întări identitățile similare etno-culturale de pe teritoriul statelor vizate pentru a ieși din aria națională specifică acestora. Obiectivul propus ar putea fi: intensificarea dificultăților guvernului statului-țintă de a governa; încurajarea secesionismului; pregătirea terenului pentru anexarea de către statul vecin a unor teritorii; federalizarea contra voinței naționale.¹

Amenințările politice pot fi de două feluri și anume: intenționale și structurale. Dintre amenințările intenționale fac parte:

- nerecunoașterea diplomatică a statului respectiv;
- intervențiile politice din partea unui stat în afacerile interne ale altui stat;
- amenințări determinate de natura regimului politic;
- sprijinul acordat unor grupări politice antistatale;
- formarea de grupări interne, ostile statului național;
- suspendarea sau scoaterea din diferite organisme de securitate;
- influențarea elaborării unor recomandări și rezoluții ale unor organisme internaționale defavorabile pentru statul vizat
- propagandă ostilă.

Amenințările referitoare la structură rezultă ca urmare a dezvoltării sistemului social mondial în care anumite structuri pot deveni contrare uzurilor și ideilor actuale în ansamblul relațiilor bilaterale. Acestea apar doar atunci când convingerile organizatoare ale celor două state se contrazic între ele, astfel încât nu-și pot ignora existența reciprocă.

În ultimul timp, amenințările structurale pot avea la bază unele nepotriviri între diverse structuri supranaționale și statele din componenta acestora. Incluziunea în anumite structuri de securitate suportă riscuri de genul:

- crearea de instituții destinate legăturii cu organismele supranaționale, care funcționează după norme aflate în neconcordanță cu legislația statelor pe teritoriul cărora iau naștere;
- introducerea și impunerea unui sistem de norme comune, care nu este întotdeauna compatibil cu cel specific național;

---

¹ Naghi, Gabriel (2011). *Securitatea europeană: fundamentări normative și instituționale*. București: Editura C.H. Beck.

- transferul de prerogative naționale către structura integratoare; situație care poate fi percepută ca o pierdere de suveranitate.

La calibrul relațiilor dintre state amenințările structurale pot avea în vedere:

- extraterritorialitatea legislativă;
- subordonarea unor partide organizate pe criterii etnice de pe teritoriul altor state;
- cosuveranitatea asupra unor teritorii;

Anihilarea acestora este o preocupare neîncetată, care presupune procedee adecvate și acțiuni tip „Joint”. Mai presus de toate acestea, posibilitatea de stabilitate politică definită de o asistare politică competitivă și legiferată, sisteme deschise de recrutare a aparatului executiv și independență a puterilor din stat scaderea substanțială a punctelor vulnerabile asupra cărora se pot direcționa amenințările. În acest mod, statul ajunge să devină credibil, lucru ce exercită o atracție pentru interesul și investițiile străine, ca sursă de dezvoltare economică.¹

Amenințările sociale

Mare parte a pericolelor sociale își au originea în interiorul statelor. Ele se dezvoltă pe fondul nemulțumirilor sociale de orice gen. Nesoluționarea sau tergiversarea rezolvării conflictelor de muncă, a conflictelor interetnice constituie tot atâtea surse de amenințare la adresa securității naționale.

Ținând cont de faptul că securitatea socială depinde în mare măsură de capacitatea statelor de a susține structurile tradiționale de limbă, cultură, identitate etnică și religioasă, primejdiile acestor valori provin, marea majoritate a lor, din exteriorul statului, putând fi utilizate de asemenea și căi interioare.

Înțelegând drept o însușire a mediului contemporan de securitate, sporirea numărului de conflicte de natură etnico-religioasă a determinat abordarea mai în detaliu a acestui domeniu.

Analiza pluridimensională a unor astfel de confruntări a condus la elaborarea de către comunitatea internațională a unor strategii și tactici pentru rezolvarea conflictelor emergente sau în curs de desfășurare.

Caracteristica lor fundamentală o reprezintă îmbunătățirea continuă și adaptarea permanentă la sursele de instabilitate. În acest mod se caută și de cele mai multe ori se și reușește ca izvoarele generatoare de tensiune și de asemenea și amenințările de natură socială la adresa securității naționale cu implicații directe asupra celei internaționale să se diminueze considerabil.

---

¹ Cosma, Mircea & Ispas, Teofil (2012). *Securitatea în structurile europene și euro-atlantice*. București: Editura Academiei Forțelor Terestre.

Amenințările economice

Într-o economie de piață, situația normală a membrilor participanți este una de risc și incertitudine, creata de competiția care garantează dezvoltarea și prosperitatea națională.

Cu toate defectele sale, piața este la momentul actual unul din cele mai eficiente mecanisme prin care se obține în mod cert creșterea productivității, producției, distribuției și consumului.

Pentru îndeplinirea acestora piața exclude din schema actorii ineficienți. În acest mod incertitudinea generată de jocul pieții este terenul fertil al unui pachet considerabil de amenințări economice. Ele pot îmbrăca diferite forme din care cele mai multe nu pot fi socotite ca primejdii la adresa securității naționale.¹

Periculozitatea conținutului primejdiilor de natură economică și momentul când acestea devin factori perturbanți ai securității naționale nu pot fi stabilite decât de factorii de decizie politică.

Dependența capacității militare de cea economică decurge din legile și principiile luptei armate. Privind din acest unghi, dacă am ajunge în situația în care materiile prime strategice depind de import, amenințarea securității aprovizionării poate fi clasificată drept o problemă a securității naționale a statului implicat.

Primejdiile de natură economică, sunt percepute ca fiind posibile pericole prin politici inadecvate care pot duce la conflicte nu numai de natură economică.

Ele pot fi considerate ca un atac contra securității tinând cont că acțiunea externă conștient dirijată conduce la daune materiale, presiuni asupra diverselor instituții și chiar prejudicii considerabile asupra sănătății și longevității populației statului țintă.²

Amenințările militare

Amenințările militare au fost percepute până nu de mult ca principala amenințare contra securității, deoarece acțiunea de forță era singura modalitate prin care se putea determina pierderi iremediabile atât pentru baza organizațională a statelor vizate, cât și pentru existența populației acestora.

Utilizarea forței dezbină relațiile pașnice dintre actorii internaționali și sfârșește recunoașterea diplomatică. Disproporția de potențial militar existentă este de natură să agite unele state sau grupări de state importante.

Frica de eșec provoacă statele să-și aducă forțele armate la nivelul necesar respingerii efectelor amenințărilor sesizate. Canalizarea adunărilor militare către soluționarea problemelor istorice dintre state justifică accentul lipsit de proporții pus pe componenta

¹ www.consilium.europa.eu/infopubl.

² Văduva, Gheorghe (2012). *Factori de risc la adresa securității și apărării naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare.

militară a securității, chiar și în perioada actuală în care primejdiile din alte sectoare reprezintă riscuri mult mai mari și mai apropiate.

Sectorul militar are o dinamică proprie de dezvoltare, chiar dacă în statele în care controlul civil asupra armatei este indiscutabil.

Cursele înarmărilor sunt surse de amenințare create de competiția militară deschisă sau camuflată dintre state.

Amenințările directe au moduri variate de manifestare: începând de la hărțuirea persoanelor și bunurilor care aparțin unor state aflate în afara granițelor la raiduri și incursiuni pe teritoriul acestuia; de la blocadă și zone de interdicției aeriene sau navale la demonstrații de forță, mobilizări de trupe la frontiere, acțiuni ale forțelor speciale și de cercetare-diversiune în interiorul statului țintă.

Noul statut al României, de membru N.A.T.O., o categorie importantă de amenințări militare o alcătuiesc și amenințările dirijate, în mod direct, contra unor membri ai NATO sau alianței, în general. Chiar dacă semnalele sunt receptate în mod indirect, ele duc la izbucnirea unor mecanisme de apărare și securitate care aparțin întregului sistem, iar România nu poate să lipsească ca urmare a obligațiilor asumate prin semnarea Tratatului de la Washington.

Corupția și economia subterană

Noile raporturi ale lumii determinate de cursa pentru obținerea unor favoruri politice și economice crescute și o înăvuțire cât mai rapidă, exprimate mai ales în interiorul democrațiilor tinere, tind să se generalizeze la nivel mondial.

Consecințele defavorabile ale globalizării în plan economic și în plan politic propun destule posibilități de reușită manifestării fenomenelor de corupție și extinderii pieței „negre”. Acest lucru creează o sursă de amenințare contra solidarității politice, întrucât afectează securitatea economică a cetățeanului, îi anulează dreptul de a asista cu șanse egale la rezolvarea „problemelor obștei”.

Toate aceste lucruri îl provoacă să-și piardă încrederea în politică. Frustrările se vor transforma în acțiuni contra ordinii de drept, care pot îmbrăca variate forme.

Crima organizată, traficul de persoane, droguri și materiale strategice

Europa este principalul obiectiv pentru criminalitatea organizată. Această sursă internă de amenințare contra securității noastre are și o dimensiune fundamentală externă: traficul transfrontalier cu droguri, imigranți ilegali, arme, reprezintă o mare parte din activitățile grupurilor criminale.

Din unele prezentări din cadrul congreselor recente de specialitate ce au loc la nivel global a rezultat că la nivel mondial, economia frauduloasă ocupă un binemeritat loc doi.

Evenimentele sunt clare în a prezenta locuri în lume în care criminalitatea transfrontalieră garantează controlul la nivel politic, cu ajutorul finanțării campaniilor electorale și prin corupție.

Specialiștii reliefează ca pe o principală sursă de amenințare contra securității actuale unificarea a trei piloni la nivel mondial și anume :

- a) terorismul
- b) traficul ilicit de orice natura (arme, materiale strategice ființe umane, țigări, droguri, ș.a.)
- c) criminalitatea și spălarea de bani în economia subterană

Există posibilitatea ca infracționalitatea transfrontalieră privită la scară largă să poată ajunge un instrument politic și să joace un rol fundamental în dominația și controlul unor sectoare importante. Lupta cu o astfel de amenințare poate fi începută cu determinarea minților înfierbântate să renunțe la planurile lor de acțiune și, utilizând toată gama de metode aflate în portofoliul comunității internaționale, readucerea la respectul față de ordinea mondială.

Totalizând aceste elemente distincte – terorismul asociat cu violența maximă, posibilitatea de procurare a A.D.M., criminalitatea organizată, slăbirea sistemului de stat și forțele armate private – constientizăm riscul de a ne confrunța realmente cu o amenințare radicală.¹

Bibliografie

***(2012). *Dictionar de securitate internațională*. Editura CA Publishing.

Buzan, Barry; Wæver, Ole; Wilde Jaap de (2010). *Securitatea, un nou cadru de analiză*. Cluj: Editura CA Publishing.

Callaghan, Jean (2011). *Securitatea intențională și forțele armate*. București: Editura Tritonic.

Cosma, Mircea & Ispas, Teofil (2012). *Securitatea în structurile europene și euro-atlantice*. București: Editura Academiei Forțelor Terestre.

Naghi, Gabriel (2011). *Securitatea europeană: fundamentări normative și instituționale*. București: Editura C.H. Beck.

Ungureanu, Radu-Sebastian (2010). *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*. Iași: Editura Polirom.

Văduva, Gheorghe (2012). *Factori de risc la adresa securității și apărării naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare.

Văduva, Gheorghe (2012). *Terorismul contemporan- factor de risc la adresa securității și apărării naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare.

Vlăduțescu, Ștefan & Ciupercă Ella Magdalena (2012). *Securitatea națională și manipularea opiniei publice*. București: Editura Didactică și Pedagogică.

---

¹ Văduva, Gheorghe (2012). *Terorismul contemporan- factor de risc la adresa securității și apărării naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare.